

DREPT CIVIL ȘI PROCESUAL CIVIL

CZU: 347.95:347.63

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2025.4\(75\).06](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2025.4(75).06)

EXECUTAREA HOTĂRĂRIILOR ÎN CAUZELE PRIVIND ÎNAPOIEREA COPILULUI SAU EXERCITAREA DREPTULUI DE VIZITARE: PROBLEME ȘI SOLUȚII

Dina VRABIE,*avocat stagiar, doctorand, USM*<https://orcid.org/0009-0009-4486-4728>

SUMAR

Fiind o etapă distinctă a procesului civil, executarea tinde a deveni o instituție de sine stătătoare, cu norme specifice. În materia răspunderii părintești, făcând referire în special la înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite sau exercitarea dreptului de vizitare, procesul de executare urmează a fi efectuat cu respectarea interesului superior al copilului. Atenția urmează a fi îndreptată spre pârghiile puse la dispoziția subiecților responsabili de executare, cât și asupra acțiunilor întreprinse de participanți, care ar fi în măsură să asigure un rezultat efectiv în urma executării. Executarea, de regulă, se asociază cu aplicarea forței, or, o executare benevolă este un fenomen rar întâlnit, motiv din care se impune un tratament diferențiat pentru procedurile privind înapoierea sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului. Este recomandată depunerea eforturilor din partea organelor competente, îndreptate spre minimizarea impactului negativ asupra stării copilului, or, protecția integrității fizice și psihice a acestuia reprezintă obiectivul de bază.

Cuvinte-cheie: *executare, executare silită, copil, deplasare ilicită, reținere ilicită, înapoierea copilului, drept de vizitare.*

THE ENFORCEMENT OF DECISIONS REGARDING THE CHILD'S RETURN OR EXERCISE OF VISITATION RIGHTS: PROBLEMS AND SOLUTIONS

SUMMARY

As a distinct stage of the civil process, enforcement tends to become an independent institution, with specific rules. In the matter of parental responsibility, referring in particular to the child's return to the state of his or her habitual residence or the exercise of visitation rights, the enforcement process must be carried out with due regard for the child's best interests. Attention must be directed to the levers made available to the subjects responsible for enforcement, as well as to the actions taken by the participants, which would be able to ensure an effective result regarding enforcement.

Enforcement is usually associated with the use of force, while voluntary enforcement is a rare phenomenon, which is why differentiated treatment is required for procedures regarding the return or exercise of the right to visitation of the child. It is recommended that competent authorities make efforts aimed at minimizing the negative impact on the child's well-being, for the reason that the protection of his or her physical and mental integrity is the basic objective.

Key-words: *voluntary execution of decisions, enforcement, child, unlawful removal, unlawful detention, child's return, visitation rights.*

Introducere

Executarea reprezintă finalitatea întregului proces, fără de care parcurgerea etapelor anterioare ar fi lipsită de sens. Îndată ce o persoană semnaleză încălcarea unui drept, prin adresarea cu o cerere către organele competente, aceasta își dorește recunoașterea și revendicarea dreptului vătămat, însă acest rezultat nu ar fi suficient. Este necesar ca persoana să poată valorifica constatările instanței, în scopul perceperii eficacității actului de justiție. Prin urmare, posibilitatea de a pune în executare o anumită hotărâre și pârghiile avute la îndemână de către creditor vor asigura obținerea unei satisfacții echitabile și atingerea rezultatului inițial scontat.

Conform unei opinii, executarea silită înseamnă punerea în aplicare a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii judiciare sau nejudiciare în conformitate cu legea care obligă pârâtul să facă, să se abțină de la a face, sau să plătească ceea ce a fost adjudecat [13]. Ajunși la etapa executării unei hotărâri judecătorești, reclamantul și pârâtul dobândesc calitatea de creditor și, respectiv, debitor. În cauzele de executare a hotărârilor ce privesc înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite, debitorului îi revine obligația pozitivă de a face. Aceasta se referă la îndatorirea de a înapoia copilul în statul reședinței sale obișnuite. În cauzele referitoare la exercitarea dreptului de vizitare, însă, obligația debitorului este una negativă, de a nu face. La caz, este vorba despre îndatorirea de a nu crea obstacole celui alt părinte în procesul de exercitare a dreptului de vizitare, care include în sine dreptul de a vizita copilul și cel de a-l duce pentru o perioadă de timp într-un alt stat decât cel al reședinței sale obișnuite [3, art. 5 lit. b)], [7, art. 2 alin. (2) p. 10].

Urmărind scopul de a încuraja executarea hotărârilor judecătorești, legiuitorul a pus la dispoziția justițiabililor o metodă eficientă menită să pedepsească o eventuală neexecutare. În acest sens, Legea nr. 87 din 21.04.2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești vine în confirmarea eforturilor statului îndreptate spre executarea unei hotărâri judecătorești.

Reieșind din prevederile Codului de executare al RM, executarea poate fi de două tipuri - cea benevolă și cea silită. În cauzele privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului sunt posibile ambele tipuri de executare. Este evident faptul că înapoierea benevolă a copilului reprezintă un rezultat scontat inițial, pentru care se depune efort atât din partea autorității centrale cât și din partea instanței de judecată. Cu toate acestea, un

șir de hotărâri din practica CtEDO ne indică asupra lipsei dorinței de conlucrare, manifestată de persoana care a deplasat sau reținut ilicit copilul, cât și de cei ce îngădesc dreptul de vizitare a copilului, aparținând celui alt părinte.

Discuții și rezultate

În materia executării hotărârilor privind înapoierea copilului sau exercitarea dreptului de vizitare, Convenția de la Haga din 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, fiind principalul izvor de drept la capitolul înapoierii copilului, nu conține reglementări speciale în acest sens. Cu toate acestea, Regulamentul Bruxelles IIB din 2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, și privind răpirea internațională de copii (reformare), care, de altfel, nu este aplicabil pentru Republica Moldova, conține norme speciale, de care ne putem ghida.

La fel, unele norme reprezentative se regăsesc în Legea nr. 292 din 13.12.2024 privind protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate sau reținerii ilicite. În acest context, o regulă generală poate fi dedusă, conform căreia toate autoritățile, indiferent care ar fi ele, judiciare sau administrative ale oricărui stat contractant, urmează să procedeze de urgență în vederea înapoierii copilului [3, art. 11]. Procesul de executare a unei hotărâri se poate dovedi a fi mai complicat decât cel de judecare a cauzei privind înapoierea sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului. Tocmai din acest considerent, *o autoritate competentă în materie de executare căreia i se solicită executarea unei hotărâri prin care se dispune înapoierea unui copil într-un alt stat membru acționează cu celeritate atunci când soluționează respectiva cerere* [7, art. 28, alin. (1)]. *În cazul în care o hotărâre, prin care se dispune înapoierea unui copil într-un alt stat membru nu a fost executată în termen de șase săptămâni de la data inițierii procedurii de executare, partea care solicită executarea sau autoritatea centrală din statul membru de executare are dreptul să ceară autorității competente în materie de executare să prezinte motivele care justifică întârzierea* [7, art. 28, alin. (2)]. Nerespectarea celerității în astfel de cauze generează cauzarea de prejudicii interesului superior al copilului și, în același timp, ar fi în măsură să determine dispariția necesității de a înapoia copilul în statul de unde a fost deplasat. Evident, o tergiversare a procesului de executare a hotărârii de înapoiere a copilului în statul reședinței sale obișnuite se poate datora unor factori obiectivi care nu depind de voința persoanelor implicate în proces. Totuși, considerăm că atunci când s-a scurs un termen impunător, fiind vorba despre mai mult de un an de zile, cu începere de la

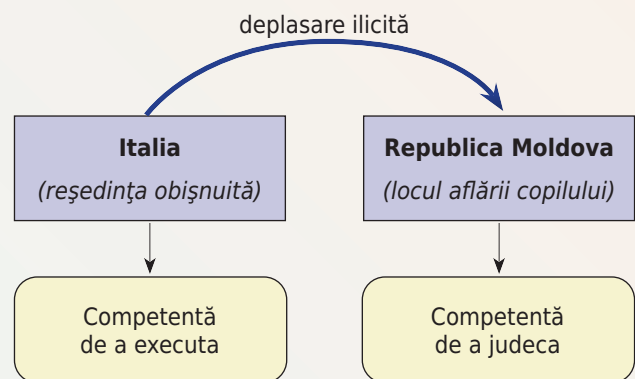
deplasarea sau reținerea ilicită a copilului și până la executarea nemijlocită a hotărârii de înapoiere, urmează să se analizeze raționalitatea înapoierii. Există o teorie dedusă din practică în astfel de cazuri, conform căreia un copil este capabil a se adapta în noul mediu social la scurgerea termenului de un an de zile, cu unele excepții. Un copil care a fost supus unui stres din cauza unei rețineri sau deplasări ilicite riscă să sufere și mai mult, dacă va fi înapoiat în statul ultimei sale reședințe după ce a reușit să se adapteze noului mediu social, din cauza ineficienței organelor care erau responsabile de executarea rapidă a hotărârii de înapoiere.

Ținând cont de faptul că cauzele privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite sau exercitarea dreptului de vizitare vizează raporturi juridice internaționale și, de regulă, hotărârea emisă de instanța unui stat contractant al Convenției urmează a fi executată pe teritoriul unui alt stat contractant, se face actuală abordarea recunoașterii hotărârilor judecătorești pe teritoriul statului străin.

Codul de executare al Republicii Moldova nu tratează sub nici o formă procedura de executare a hotărârilor privind înapoierea sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului, deși, în condițiile relevanței acestui subiect, ar fi utilă includerea unor norme speciale. La nivelul statelor membre ale Uniunii Europene, după cum am menționat anterior, există și se aplică Regulamentul Bruxelles IIB din 2019. În acest sens, art. 30 al Regulamentului prevede că *hotărârile pronunțate într-un stat membru se recunosc în celelalte state membre, fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură specială* [7, art. 30 alin. (1)]. Evident este faptul că lipsa necesității de a parcurge alte proceduri speciale facilitează esențial procedura de executare a hotărârilor. În Republicii Moldova, fiind vorba despre executarea hotărârilor străine pe teritoriul său, vor fi aplicabile prevederile Capitolului XLII (42) Cod de procedură civilă al Republicii Moldova. Astfel, *hotărârile judecătorești străine, inclusiv tranzacțiile, sunt recunoscute și se execută în Republica Moldova fie dacă astfel se prevede în tratatul internațional la care Republica Moldova este parte, fie pe principiul reciprocității în ceea ce privește efectele hotărârilor judecătorești străine* [5, art. 467 alin. (1)]. Efectuând o analiză, am stabilit că Republica Moldova are acorduri bilaterale cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, care prevăd și modul de recunoaștere reciprocă a hotărârilor cu următoarele state: Ungaria, Ucraina, Turcia, Slovacia, Bosnia și Herțegovina, Federația Rusă, România, Lituania, Letonia, Italia, Cehia și Azerbaidjan [8].

După cum am menționat anterior, norme speciale referitoare la deplasarea sau reținerea ili-

cită, precum și referitoare la exercitarea dreptului de vizitare, se regăsesc în Legea nr. 292 din 13.12.2024 privind protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate sau reținerii ilicite, care a intrat în vigoare la 01.01.2025 [5]. Reieșind din formularea prevederii art. 19 din legea respectivă, putem deduce că legiuitorul nu a ținut cont de faptul că competența în cauzele privind înapoierea copilului aparține statului în care copilul își avea reședința imediat înaintea deplasării sau reținerii ilicite. Această formulare greșită afectează în final și corectitudinea procesului de executare a hotărârilor respective, or, Republica Moldova nu poate executa propriile hotărâri în acest tip de cauze, cu excepția cazurilor în care, între timp, a avut loc o schimbare a reședinței obișnuite a copilului [7, art. 9].

Astfel, art. 19 alin. (1) al Legii sus menționate prevede: *dacă instanța de judecată constată că deplasarea sau reținerea copilului pe teritoriul Republicii Moldova este ilicită, în sensul articolului 3 din Convenție, aceasta dispune înapoierea copilului în statul în care acesta își are reședința obișnuită...* Instanța de judecată din Republica Moldova poate judeca doar cauzele în care copilul își avea reședința obișnuită pe teritoriul Republicii Moldova în momentul deplasării sau reținerii ilicite [9, p.123].

În această ordine de idei, hotărârea de înapoiere pronunțată de instanțele din Republica Moldova urmează să fie pusă în executare pe teritoriul statului unde a fost deplasat sau reținut ilicit copilul. Și invers, statul Republica Moldova va fi responsabil de executarea hotărârii de înapoiere pronunțată de alt stat.

Deși Legea nr. 292 privind protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate sau reținerii ilicite conține unele norme referitoare la procedura de executare a hotărârilor de înapoiere a copilului, totuși aceasta se referă eronat la executarea propriilor hotărâri. Ar exista posibilitatea ca unele din aceste norme să fie puse în aplicare atunci când se solicită executarea hotărârii de înapoiere a copilului care se află pe teritoriul Republicii Moldova, pronunțată de instanța statului unde

copilul își are reședința obișnuită, adică de statul străin. Prin urmare, art. 21 alin. (1) din Legea nr. 292 prevede că, *dacă hotărârea privind înapoierea nu este executată benevol în termenul indicat de instanța de judecată, autoritatea centrală informează în acest sens Uniunea Națională a Executorilor Judecătorești, care va identifica executorul judecătoresc responsabil de executarea hotărârii respective, conform competenței teritoriale* [5, art. 21 alin. (1)]. Din momentul desemnării executorului judecătoresc competent, reclamantul are la dispoziție 7 zile pentru a depune cererea de executare, însoțită de titlul executoriu [5, art. 21 alin. (2)]. Astfel, se recurge la executarea silită a hotărârii judecătorești de înapoiere, cu prezența obligatorie a unui reprezentant al autorității tutelare teritoriale, prin predarea copilului către persoana care a solicitat înapoierea [5, art. 21 alin. (3) și alin. (4)]. Din textul articolului putem deduce la fel că executarea hotărârii de înapoiere trebuie efectuată în două săptămâni, iar când termenul respectiv este încălcat urmează a fi oferite explicații referitoare la motivele întârzierii.

Modul de executare a hotărârii străine pe teritoriul Republicii Moldova

Potrivit normelor Codului de procedură civilă al R. Moldova, hotărârea judecătorească străină poate fi înaintată spre executare silită în statul nostru în termen de 3 ani de la data rămânerii ei definitive. Devenirea definitivă a hotărârii se reglementează de legea statului în care a fost pronunțată. La fel ca și în cazul hotărârilor judecătorești naționale, în caz de omitere a termenului din motive întemeiate, este posibilă repunerea în termen [2, art. 467 alin. (3)]. Pornind de la ideea că Republica Moldova este responsabilă de executarea unei hotărâri pronunțate într-un alt stat referitoare la înapoierea copilului deplasat sau reținut ilegal pe teritoriul statului nostru, notăm că această procedură va începe cu depunerea de către creditor a unei cereri privind recunoașterea hotărârii. Cererea se depune în cazul în care nu a avut loc o executare benevolă, aceasta având drept scop obținerea unei încuviințări din partea instanței de judecată în a cărei circumscripție urmează să se efectueze executarea [2, art. 468]. Respectiva cerere trebuie să aibă un anumit cuprins, și anume:

- numele sau denumirea creditorului, precum și al reprezentantului, dacă cererea se depune de acesta, domiciliul (reședința) ori sediul;
- numele sau denumirea debitorului, domiciliul (reședința) ori sediul;
- solicitarea încuviințării executării silite a hotărârii, termenul de la care se cere executarea hotărârii [2, art. 469 alin. (1)].

Indicarea datelor de contact nu reprezintă o condiție obligatorie, însă aceasta ar fi în măsură să asigure rapiditatea soluționării cauzei [2, art. 469 alin. (2)].

La cererea de recunoaștere a hotărârii străine se mai anexează actele prevăzute în tratatul internațional la care Republica Moldova este parte, iar dacă în acesta nu se indică astfel de acte, la cerere se anexează:

- a) copia de pe hotărârea judecătorească străină, încuviințarea executării căreia se cere legalizată de judecată în modul stabilit;
- b) actul oficial care confirmă rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești străine, conform legii statului în care s-a emis, dacă faptul acesta nu rezultă din hotărâre;
- c) actul care confirmă că partea împotriva căreia s-a emis hotărârea, deși a fost înștiințată legal, nu a participat la proces;
- d) actul care confirmă executarea anterioară a hotărârii pe teritoriul statului respectiv.

Punctul c) se anexează pentru a confirma că toate părțile au avut oportunitatea de a fi ascultate. În acest tip de procese, lipsa unei părți de la judecarea cauzei afectează posibilitatea de a pune în executare hotărârea.

Actele de la punctele a), b), și d) se însoțesc de traduceri în limba română autorizate și supra legalizate. În cazurile în care, prin tratatul internațional la care Republica Moldova este parte, actele respective se recunosc fără supra legalizare sau în cazul în care părțile sunt de acord cu depunerea actelor în copii certificate, supra legalizarea nu se cere [2, art. 469 alin. (4)].

Cererea de recunoaștere a hotărârii judecătorești străine este examinată în ședință de judecată, cu înștiințarea legală a debitorului despre locul, data și ora examinării [2, art. 470 alin. (1)]. Instanța judecătorească, după ce ascultă explicațiile debitorului și examinează probele prezentate, pronunță o încheiere prin care încuviințează sau refuză executarea silită a hotărârii judecătorești străine [2, art. 470 alin. (3)]. Instanța judecătorească a Republicii Moldova nu poate recurge la reexaminarea fondului hotărârii judecătorești străine și nici la modificarea ei în procesul de examinare a cererii de recunoaștere a acesteia [2, art. 470 alin. (6)].

În cele din urmă, în temeiul hotărârii judecătorești străine și încheierii, rămase irevocabile, de încuviințare a executării ei silite, se eliberează un titlu executoriu, care se expediază executorului judecătoresc desemnat de creditor. În cazul în care executorul judecătoresc nu a fost desemnat, se aplică prevederile art. 15 și 30 din Codul de executare [2, art. 470 alin. (7)].

Analizând prevederile art. 15 din Codul de executare al R. Moldova, în special alin. (2), consta-

tăm că există cazuri în care titlul executoriu trebuie prezentat spre executare din oficiu de către instanța de judecată. Alineatul (2) lit. d) al acestui articol prevede că în cazurile de urmărire a pensiei de întreținere titlul executoriu se prezintă din oficiu. Pentru noi această prevedere prezintă interes datorită implicării intereselor copilului. Aplicând analogia, am putea propune introducerea lit. d¹) la alin. (2) al art. 15 din Codul de executare, care să prevadă transmiterea titlului executoriu din oficiu de către instanța de judecată în cauzele ce țin de executarea hotărârii străine privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite. Urmează totuși să atragem atenția asupra faptului că în anul 2017 prevederea de la lit. d) a articolului sus menționat a fost declarată neconstituțională, cu argumentarea că expedierea titlului executoriu din oficiu atentează la proprietatea debitorului, lipsindu-l de oportunitatea de a executa benevol hotărârea instanței [4]. Această concluzie este una discutabilă, or, în conformitate cu prevederile art. 60 alin. (3) al Codului de executare, executorul judecătoresc nu întreprinde acțiuni de punere în executare a documentului executoriu până nu expiră termenul de 15 zile din momentul emiterii încheierii pe care o expediază părților și propune debitorului de a executa documentul executoriu [1, art. 60 alin. (3)]. În acest context și mai ales ținând cont de faptul că hotărârile privind înapoierea copilului urmează a fi executate cu celeritate, insistăm asupra introducerii normei care ar permite prezentarea din oficiu a titlurilor executorii privind înapoierea copilului. Un alt argument în acest sens servește faptul că, în cazurile de executare a hotărârilor străine, bunăvoința debitorului de a executa hotărârea este compromisă, el având anterior la dispoziție un termen suficient pentru a executa hotărârea. Din momentul pronunțării hotărârii de către statul străin și până la emiterea titlului executoriu de către instanța R. Moldova în urma încuviințării hotărârii, aceasta putea fi executată benevol, dacă exista, evident, o asemenea intenție.

Articolul 30 din Codul de executare al RM conține prevederi referitoare la competența teritorială a executorilor judecătorești. Dat fiind faptul că am identificat necesitatea introducerii unor norme privind executarea hotărârilor de înapoiere a copilului în Codul de executare, considerăm oportun ca, ghidându-ne de principiul proximității, executarea în acest tip de cauze să fie efectuată de executorul judecătoresc de la locul aflării copilului. Debitorul, la caz, ar putea să nu aibă domiciliu în statul care este responsabil de executarea hotărârii, de aceea competența executorului judecătoresc de la locul aflării copilului ar fi o soluție potrivită. În acest sens, introducerea alin. (5) la art. 30 Cod de executare al RM ar fi în măsură să remedieze această lacună.

Condițiile prevăzute de Regulamentul Bruxelles II B pentru executarea hotărârii

Un aspect esențial în cauzele privind înapoierea și exercitarea dreptului de vizitare a copilului îl reprezintă necesitatea dovedirii faptului că toate părțile au avut posibilitatea de a fi ascultate. Potrivit Regulamentului Bruxelles II B, aceasta este o condiție obligatorie pentru a fi eliberat certificatul privind hotărârea în materia înapoierii sau vizitării, care, în rezultat, va face posibilă executarea hotărârii respective [7, art. 47 alin. (3)].

Regulamentul califică hotărârile privind dreptul de vizitare și cele privind înapoierea copilului ca fiind hotărâri privilegiate [7, art. 42]. O parte care dorește să invoce într-un stat membru o hotărâre privind înapoierea copilului sau exercitarea dreptului de vizitare pronunțată în alt stat membru trebuie să prezinte următoarele documente: o copie a hotărârii, care să întrunească toate condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității sale și un certificat corespunzător [7, art. 43]. Certificatul se eliberează de către instanța care a pronunțat hotărârea și acesta poate fi de două tipuri: certificat privind o hotărâre prin care se acordă dreptul de vizită sau certificat privind o hotărâre prin care se soluționează pe fond chestiunea încredințării copilului, care implică înapoierea copilului [7, art. 47 alin. (1)]. Certificatul se completează și se eliberează în limba hotărârii, dar poate fi eliberat și într-o altă limbă oficială a instituțiilor Uniunii Europene, care a fost solicitată de o parte [7, art. 47 alin. (2)]. Pentru ca certificatul respectiv să fie eliberat, urmează a fi îndeplinite următoarele condiții:

1. toate părțile interesate au avut posibilitatea de a fi ascultate;
2. copilul a avut posibilitatea de a-și exprima opinia în conformitate cu articolul 21 al Regulamentului;
3. atunci când hotărârea a fost pronunțată în lipsă:
 - a) actul de inițiere a procedurii sau un act echivalent a fost notificat sau comunicat în timp util persoanei care nu s-a prezentat, astfel încât aceasta să își poată pregăti apărarea; sau
 - b) s-a stabilit că persoana care nu s-a prezentat a acceptat hotărârea într-un mod nechivoc [7, art. 47 alin. (3)].

Acest certificat reprezintă la propriu un filtru care urmează a fi trecut de fiecare hotărâre a cărei executare va fi cerută într-un alt stat, adică în statul unde se află copilul. În cazul în care în procesul judecării cauzei una dintre părți nu a avut posibilitatea de a participa la proces din cauza că nu a fost notificată sau din alte motive întemeiate, ori dacă opinia copilului nu a fost ascultată în conformitate cu normele legale, certificatul nu va fi eliberat, ceea ce va genera imposibilitatea executării aces-

tei hotărâri. Aceste norme urmează a fi introduse în legislația națională a Republicii Moldova.

Certificatul corespunzător se notifică sau se comunică persoanei împotriva căreia se solicită executarea înainte de prima măsură de executare. Dacă hotărârea nu a fost notificată sau comunicată persoanei respective, certificatul este însoțit de aceasta. Dacă este cazul, la certificat se anexează și detaliile modalităților de organizare a exercitării dreptului de vizită neechivoc [7, art. 55].

În cazul în care notificarea sau comunicarea trebuie efectuată în alt stat membru decât statul de origine, persoana împotriva căreia se solicită executarea poate cere o traducere sau o transliterare a hotărârii, pentru a contesta executarea, și, dacă este cazul, a conținutului traductibil din câmpurile de text liber ale certificatului eliberat în temeiul articolului 47.

Autoritatea competentă în materie de executare sau instanța din statul membru de executare poate să suspende procedura de executare, în tot sau în parte. Suspendarea executării poate avea loc fie la cererea persoanei împotriva căreia se solicită executarea, fie, după caz, la cererea copilului în cauză, în temeiul dreptului național. Drept motiv pentru suspendarea executării pot servi următoarele:

- a) hotărârea face obiectul unei căi de atac ordinare în statul membru de origine;
- b) termenul pentru introducerea unei căi de atac ordinare menționate la litera (a) nu a expirat încă;
- c) a fost introdusă o cerere de refuz al executării; sau
- d) persoana împotriva căreia se solicită executarea, a solicitat retragerea unui certificat eliberat în temeiul articolului 47.

Expunerea copilului la un risc grav de vătămare fizică sau psihică din cauza unor obstacole temporare apărute după pronunțarea hotărârii sau în temeiul oricărei alte schimbări semnificative de circumstanțe poate, la fel, să reprezinte motiv de solicitare a suspendării procedurii de executare a hotărârii.

Jurisprudența internațională în materia executării hotărârilor

După cum am menționat anterior, executarea hotărârilor în materia înapoierii copilului în statul reședinței sale obișnuite, precum și a celor referitoare la exercitarea dreptului de vizitare, întâmpină dificultăți, inclusiv din cauza împotrivirii părintelui obligat în acest sens la executarea condițiilor impuse de instanță.

Un exemplu elocvent se regăsește în Cauza *X împotriva Republicii Cehe* din 12.05.2022. În această cauză este descrisă opunerea unei mame de a întoarce copilul în Statele Unite ale Americii.

Reclamanta a utilizat toate pârghiile legale pentru a demonstra că executarea ordinului de întoarcere a copilului în statul reședinței sale obișnuite este în detrimentul intereselor acestuia. La caz, Curtea nu a fost chemată să revizuiască procedura care a condus la adoptarea ordinului de returnare, ci mai degrabă procedura de executare ulterioară în care instanțele interne au concluzionat că ordinul Tribunalului Regional din Brno din 09.01.2018 era capabil să fie executat [10, pct. 54]. Curtea a concluzionat asupra lipsei încălcării prevederilor art. 8 din CEDO, chiar dacă Ordinul de returnare a fost executat silit, prin preluarea copilului de la mamă și transmiterea acestuia către tată pentru a fi înțors în Statele Unite ale Americii. Curtea a notat că modul în care a fost efectuată executarea s-a datorat în mare măsură refuzului constant al reclamantei de a preda copilul în mod voluntar tatălui său, în ciuda unei hotărâri judecătorești care fusese executorie mai mult de șase luni și a comportamentului ei față de tată [10, pct. 62].

Din această cauză, pot fi preluate exemple de bune practici în procedurile de înapoiere a copiilor în statul reședinței sale obișnuite. Instanța de judecată a impus anumite condiții tatălui, îndeplinirea cărora ar avea drept scop asigurarea unei „aterizări moi” pentru copil. Măsurile dispuse de Tribunalul Regional din Brno prin ordinul de returnare din 09.01.2018 includeau garanții ale confortului fizic și psihic ale copilului, printre care se numărau: însoțirea de către mamă a copilului în statul de unde a fost deplasat, închirierea de către tată a unei locuințe pentru mamă și copil, achitarea билетelor de către tată, depunerea unei sume de bani pentru întreținere de către tată în contul mamei pe un termen de 6 luni și abținerea de a scoate copilul din grija mamei *de facto* până la obținerea unei decizii privind custodia copilului.

În pofida măsurilor și garanțiilor condiționate de către instanță în ordinul de returnare, tatăl nu le-a respectat în totalitate, ceea ce a determinat opunerea mamei de a executa ordinul de returnare benevol.

În mod repetat ne convingem că, în lipsa bunăvoinței din partea părților implicate în cauzele de înapoiere sau exercitare a dreptului de vizitare, organele competente întâmpină dificultăți în încercările de a respecta interesul superior al copilului, deși depun efort considerabil în unele cazuri.

Un aspect pe măsură relevant urmează a fi abordat în contextul executării hotărârilor privind înapoierea copiilor sau exercitarea dreptului de vizitare a acestora, fiind vorba despre necesitatea respectării interesului superior al copilului. Cauzele ce implică drepturile copilului au un specific și sunt de o sensibilitate înaltă. Atunci când există deja o hotărâre judecătorească în materia procedurii supuse analizei, la etapa executării pot interveni

dificultăți legate de refuzul copilului de a se întoarce la părintele în grija căruia se afla până să fi fost deplasat sau reținut ilicit, fie legate de refuzul copilului de a interacționa cu celălalt părinte în condițiile exercitării dreptului de vizitare. Autoritățile implicate în acest proces trebuie să fie conștiente de faptul că nici o hotărâre judecătorească nu poate fi executată cu prețul cauzării suferințelor psihice pentru copil. În cazurile respective, o executare silită care implică opunere din partea copilului nu poate fi admisă. CtEDO a notat că *orice obligație de a aplica constrângerea în acest domeniu trebuie să fie limitată, deoarece trebuie luate în considerare atât interesele cât și drepturile și libertățile tuturor celor interesați și, în special, interesul superior al copilului și drepturile acestuia în temeiul articolului 8 din Convenție* [11, pct. 156]. Curtea mai menționează că întâi de toate urmează să se recurgă la măsuri mai puțin severe – și mai adecvate. Mai mult decât atât, *măsurile interne care împiedică desfășurarea vieții de familie constituie o ingerință în dreptul la respectarea vieții de familie, iar pentru a stabili dacă ingerința a fost „necesară într-o societate democratică”, Curtea se referă la principiile stabilite în jurisprudența sa* [11, pct. 147]. Constatăm din cele expuse de Curte că, aceste măsuri de impunere ar putea fi admisibile doar în cazuri excepționale, atunci când orice altă cale mai puțin severă și adecvată a fost pusă în aplicare și nu a dat rezultat, și mai ales atunci când neexecutarea hotărârii ar putea expune copilul unui pericol iminent. În alte situații, considerăm că aplicarea forței, contrar voinței copilului, este inadmisibilă.

În susținerea poziției invocate supra, vine o altă cauză, judecată de CtEDO, în care *instanțele sârbe i-au acordat reclamantei custodia exclusivă a fiului ei în vârstă de nouă ani, de două ori (ordonanța din 11 noiembrie 2008 și hotărârea din 24 noiembrie 2009 prin care i s-a acordat și divorțul) și, anterior, în acest sens i s-au acordat drepturi de acces extinse (ordonanța din 8 iulie 2008). Cu toate acestea, aceste hotărâri judecătorești nu au fost niciodată executate efectiv* [12]. Ca rezultat, Curtea a constatat lipsa încălcării art. 8 și a art. 6 din Convenție în privința acestor neexecuțiuni deoarece copilul s-a împotrivit de a fi transmis mamei. Fiecare încercare întreprinsă de autorități pentru a executa silit ordonanțele eșuau din cauza împotrivirii ferme a copilului. Printre măsurile la care s-a recurs se numără: consilierea în școală a copilului, supravegherea corectivă a drepturilor părintești, întâlniri supravegheate între reclamant și copil și terapia parentală. Chiar dacă aceste cauze nu se referă nemijlocit la aspectele civile ale răpirii internaționale de copii, ele fac parte din materia răspunderii părintești și evidențiază ponderea superiorității interesului copilului în raport cu orice hotărâre judecătorească.

Neexecutarea unei hotărâri sau tergiversarea punerii în executare a acesteia este un subiect sensibil, care, în mod evident, afectează drepturile persoanelor implicate în proces, iar în cauzele ce țin de înapoierea copilului sau exercitarea dreptului de vizitare o neexecutare ar fi capabilă să atenteze la calitatea vieții private a fiecărei persoane vizate.

În R. Moldova, în anul 2011 a fost adoptată o lege care are drept scop crearea unui remediu intern eficient de apărare a dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești [6, art. 1 alin. (1)]. Se susține că *orice persoană fizică sau juridică ce consideră că i-a fost încălcat dreptul la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau dreptul la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești poate adresa în instanță de judecată o cerere de chemare în judecată privind constatarea unei astfel de încălcări și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare* [6, art. 2, alin. (1)]. Trebuie să menționăm că această lege nu face trimitere la un termen de referință, în raport cu care poate fi considerată o executare a hotărârii judecătorești ca fiind îndeplinită cu încălcarea termenului rezonabil. Legiuitorul nu stabilește limite clare sau, cel puțin, orientative în conformitate cu care va putea fi identificată o tergiversare a procedurii de executare, ci face referire la un raport, care va trebui să fie prezentat Ministerului Justiției de către organul de urmărire penală, autoritatea implicată în proces sau, după caz, executorul judecătoreesc ori autoritatea responsabilă de executarea hotărârii judecătorești. Acest raport motivat trebuie să facă trimitere la modul de respectare a termenului rezonabil, la care se prezintă, după caz, dosarul sau o copie de pe dosar [6, art. 4 alin. (2)]. La fel, nu este indicat în care cazuri se va putea respinge cererea privind încălcarea termenului rezonabil de executare a hotărârii judecătorești. Se reglementează doar faptul că mărimea reparației prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești se stabilește de instanța de judecată în fiecare caz în parte, în funcție de circumstanțele cauzei în cadrul căreia a fost comisă încălcarea, precum și de pretențiile invocate de reclamant, de complexitatea cauzei, de comportamentul reclamantului, de conduita organului de urmărire penală, a instanței de judecată și a autorităților relevante, de durata încălcării și de importanța procesului pentru reclamant [6, art. 2 alin. (6)].

Am putea deduce că persoanele a căror viață privată a fost afectată în urma unei neexecuțiuni sau a unei execuțiuni tardive a hotărârii de înapoiere a copilului sau de exercitare a dreptului de vizitare a acestuia pot beneficia de o satisfacție echitabilă doar prin simpla recunoaștere a existenței unei în-

călcări în acest sens sau prin achitarea unei sume de bani în calitate de prejudiciu material sau moral.

Concluzii și recomandări

Efectuând această analiză amplă a procesului de executare a hotărârilor privind înapoierea sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului, putem afirma că executarea silită în aceste cauze reprezintă ansamblul măsurilor care pot fi întreprinse de către persoana care a solicitat înapoierea sau exercitarea dreptului de vizitare, cu suportul executorului judecătoresc, a autorității centrale, a autorității tutelare și a altor persoane abilitate, în scopul valorificării drepturilor recunoscute printr-un document executoriu.

Studiul realizat ne-a permis să constatăm că, datorită specificității raporturilor și subiecților implicați, domeniul respectiv are nevoie de norme prevăzute expres în Codul de executare al R. Moldova. Prin urmare, Codul de executare al R. Moldova urmează să fie completat cu norme care prevăd amănunțit tot procesul de executare, începând cu adresarea către executorul judecătoresc și terminând cu termenul și modul în care acesta urmează să acționeze. Propunem introducerea lit. d¹) la alin. (2) al art. 15 din Codul de executare, care să prevadă transmiterea titlului executoriu din oficiu de către instanța de judecată în cauzele ce țin de executarea hotărârii străine privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite. La fel, propunem introducerea alin. (5) la art. 30 Cod de executare al RM, care ar prevedea competența executorului judecătoresc de la locul aflării copilului, în cazurile privind înapoierea copilului.

La fel, trebuie avută în vedere sensibilitatea copilului, care ar impune utilizarea metodelor ce permit excluderea sau minimizarea aplicării forței. Totodată, urmând textul normelor internaționale, legislația R. Moldova ar trebui să prevadă clar că competența de a examina acest tip de cauze aparține statului în care copilul își are reședința obișnuită, iar executarea hotărârii în cauză va avea loc pe teritoriul statului unde copilul se află. Ne referim în special la normele Legii nr. 292 din 13.12.2024, al cărei text este confuz în unele cazuri, lăsându-se loc posibilității de a fi interpretat în mod eronat.

Referințe bibliografice

1. Codul de executare al Republicii Moldova. Nr. 443 din 24 decembrie 2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr.214-220 (republicat).
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Nr. 225 din 30 mai 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 285-294 (republicat).
3. Convenția de la Haga din 25.10.1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118015&lang=ro (vizitat 28.09.2025).
4. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 39 din 14.12.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 15 alin.(2) lit. d) și 38 alin.(4) lit. f) din Codul de executare al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr. 68-76.
5. Legea privind protecția specială a copiilor împotriva deplasării în străinătate sau reținerii ilicite. Nr. 292 din 13 decembrie 2024. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2024, nr. 556-559.
6. Legea privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești. Nr. 87 din 21 aprilie 2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2011, nr. 107-109.
7. Regulamentul (UE) 2019/1111 al Consiliului din 25 iunie 2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii (reformare). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R1111&from=EN>, (vizitat 28.09.2025).
8. Tratatate bilaterale încheiate de Republica Moldova, disponibil pe <https://mfa.gov.md/ro/content/tratate-bilaterale> (vizitat 20.10.2025).
9. Vrabie D. Competența în cadrul cauzelor privind înapoierea copilului sau exercitarea dreptului de vizitare a acestuia. În: *Buletinul științific al Universității de Stat „B.P. Hașdeu” din Cahul: Științe Sociale*, Volumul XVIII, 2024, nr.2(18), p.113-129.
10. Case of *X v. the Czech Republic*. ECHR, 12 May 2022. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-217210> (vizitat 14.10.2025).
11. Case of *X and Others v. Slovenia*. ECHR, 19 December 2024, final 19.03.2025. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-238568> (vizitat 09.10.2025).
12. Case of *Zdravković v. Serbia*. ECHR, 20 September 2016, final 20.12.2016. <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-166741> (vizitat 09.10.2025).
13. Partnership for Good Governance (2019-2021), *REPORT on the enforcement of court decisions in civil and administrative matters in the Republic of Moldova*, Mathieu Chardon (France) Dovile Satkauskiene (Lithuania) Adrian Stoica (Romania) Adrianus Uitdehaag (The Netherlands). <https://rm.coe.int/expert-report-enforcement-of-court-decisionseng/1680a179d1#:~:text=Enforcement%20means%20the%20putting%20into,pay%20what%20has%20been%20adjudged> (vizitat 28.09.2025).